

**รายงาน การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่
ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**

นายพรสมบัติ ศรีไสย

ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ 3) เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4) เพื่อประเมินผลสำเร็จการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 5) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 2 วงจร 10 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ และ ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) 2) การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ในภาพรวม พบว่า ผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับมาก 3) การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร 10 ขั้นตอน พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการได้จัดทำโครงการในการพัฒนาสถานศึกษาทั้ง 3 ด้านตามกรอบการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร มี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา พัฒนาโดยโครงการสถานศึกษาพอเพียงการดำเนินงานตามโครงการนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ที่ ระดับ 4.00 หรือ “มาก” ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย “4.80” อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง 2) ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ มี 2 องค์ประกอบ คือ อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ และหรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งพัฒนาโดยโครงการพัฒนาอาคารสถานที่ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ที่ ระดับ 4.00 หรือ “มาก” ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย “4.70” อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง และ 3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก มี 2 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาศึกษาอื่นในการขยายผลการขับเคลื่อน และความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัดและ/หรือหน่วยงานภายนอก (ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน) พัฒนาโดยโครงการสร้างความ

ร่วมมือภาคีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ ที่ ระดับ 4.00 หรือ “มาก” ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย “4.60” อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง 4) ผลการประเมินสภาพผลสำเร็จของการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก 5) การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสภาพผลสำเร็จของการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระดับความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา, สถานศึกษาพอเพียง , กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research was conducted a sufficiency school development to be a sufficiency economy learning center in education using Participatory Action Research Method in Choomchon Bahn Waeng Yai School 1) to investigate participatory action research model 2) to study the operation of sufficiency school in Choomchon Bahn Waeng Yai School 3) to develop sufficiency economy learning center in education using Participatory Action Research Method in Choomchon Bahn Waeng Yai School 4) to evaluate the success in developing a sufficiency economy learning center in education using Participatory Action Research Method in Choomchon Bahn Waeng Yai School and 5) to evaluate the satisfaction in developing a sufficiency economy learning center in education : using Participatory Action Research Method in Choomchon Bahn Waeng Yai School.

The results revealed that

1. A process of participatory action research model was 2 circles 10 steps including 1) preparation 2)planning 3)action 4)observation 5)reflection 6)replan 7)react 8)observe again 9)reflection again and 10)conclusion.
2. An evaluation of a sufficiency school project operation in Choomchon Bahn Waeng Yai School in overall was in high level.
3. A development of sufficiency school to be a sufficiency economy learning center in education using Participatory Action Research Method in Choomchon Bahn Waeng Yai School including 2 circles 10 steps found that the school operated a developing school project in 3 aspects, following the evaluation context of a sufficiency economy learning center in education, including 1)faculties (director, teacher, student, and school board), researcher and co-researcher aimed over high level (X=4.00). However, a result of the operation was completed as expected in highest level (X=4.80). 2)physical environment management (building environment and learning resources, and learning activities), researcher and co-researcher aimed over high level (X=4.00). However, a result of the operation was completed as expected in highest level (X=4.70). and 3)relationship with other organizations (relationship with other schools to moving forward, and relationship with other agencies (public, private, and community sector), researcher and co-researcher aimed over high level (X=4.00). However, a result of the operation was completed as expected in highest level (X=4.60).

4. An evaluation of success in developing a sufficiency economy learning center in education in overall was in high level.

5. An evaluation of satisfaction in success in developing a sufficiency economy learning center in education in overall was in high level.

KEYWORDS : Sufficiency economy learning center in education, Sufficiency school, Participatory Action Research

บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2551 : 7) จากบทความดังกล่าวข้างต้นคงเป็นการยืนยันที่ดีว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่องค์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานให้กับพระสภานิกขราชไทยมากกว่า 40 ปี เห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานในวโรกาสต่างๆ เช่น “การที่จะทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบ และอย่าตาโตเกินไป แต่ข้อสำคัญที่อยากจะพูดก็คือ ถ้าเราทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดที่เหมาะสมอาจจะไม่ดู หุหุหุ หรือถ้ามีอันเป็นไป ก็ไม่เสียมาก..มาเรื่อยๆ นี้ โครงการต่างๆ โรงงาน เกิดขึ้นมามาก จนกระทั่งคนนึกว่าประเทศไทยนี้ จะเป็นเสือตัวเล็กๆ แล้วก็ป็นเสือตัวโตขึ้น เราไปเห่อว่าจะป็นเสือ..การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบ พอมีพอกิน, แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง”.(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐)

ดังจะเห็นได้จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวดที่ 6 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา ๗๕ บัญญัติไว้ว่า “รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศรัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดให้มีสาธารณูปโภคหรือการจัดทำบริการสาธารณะ” (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก : 17) จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถือเป็นธงหลักของการพัฒนาเทคโนโลยีในทุกด้าน ประกอบกับ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ที่ได้กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ประเทศ ยังเป็นการตอกย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยกำหนดไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศ ที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมาย การพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิต ที่เป็น

มิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ , 2560 : 2)

โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ได้น้อมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา เห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่เป็นองค์กรคุณภาพ ผู้เรียนฉลาดมีคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้เริ่มใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ทั้งด้านการบริหารจัดการศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องหลักสูตรสถานศึกษาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ จนได้รับการประเมินและคัดเลือกเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประจำปีการศึกษา 2556 “สถานศึกษาพอเพียง 2556” หลังจากได้รับการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนก็ยังน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องมาตลอดมา

จากเหตุผล ความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ข้าพเจ้าในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่และเป็นผู้วิจัย จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โดยใช้ชื่องานวิจัยว่า รายงานการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่
3. เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
4. เพื่อประเมินผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
5. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ตัวแปรการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ปีการศึกษา 2562
2. คุณภาพศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา กับหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก

3. ผลสำเร็จการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4. ความพึงพอใจต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ใช้ในการวิจัย การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เดือน ตุลาคม 2562 ถึง มีนาคม 2564

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์รูปแบบการวิจัยการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ดังนี้ อาจารย์มหาวิทยาลัยตำแหน่งทางวิชาการ ระดับรองศาสตราจารย์ 2 ท่าน ผู้บริหารโรงเรียน วิทยฐานะเชี่ยวชาญ 1 ท่าน อดีตศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ 1 ท่าน และศึกษานิเทศก์ที่จบปริญญาเอกด้านวัดและประเมินผล 1 ท่าน

ระยะที่ 2 ประชุมคณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนดำเนินการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจและวางกรอบการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ปีการศึกษา 2562 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู 26 ท่าน คณะกรรมการสถานศึกษา 14 ท่าน รวม 40 คน

ระยะที่ 3 การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู 26 ท่าน คณะกรรมการสถานศึกษา 14 ท่าน และนักเรียนแกนนำ 45 คน รวม 85 คน

ระยะที่ 4 ประเมินผลสำเร็จการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินโดยใช้แบบสอบถาม หลังจากการวิจัยสิ้นสุดลงแล้ว กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู 26 ท่าน คณะกรรมการสถานศึกษา 14 ท่าน และนักเรียนแกนนำ 45 คน รวม 85 คน

ระยะที่ 5 ประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ หลังจากการวิจัยสิ้นสุดลงแล้ว กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู 26 ท่าน คณะกรรมการสถานศึกษา 14 ท่าน และนักเรียนแกนนำ 45 คน รวม 85 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

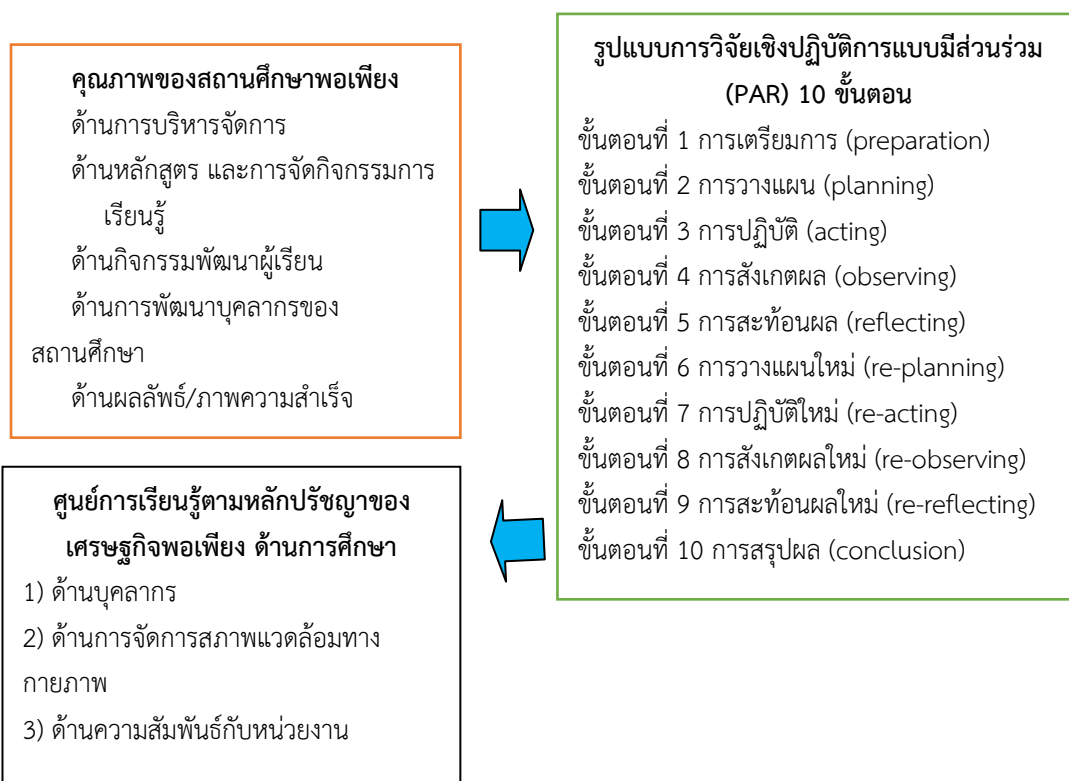
ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาพอเพียงที่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารและจัดการศึกษาจนทำให้ผู้เรียนมีอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน สามารถเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่หน่วยงานอื่น และผ่านการประเมินตามเกณฑ์การประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำรงอยู่บนทางสายกลาง ประกอบด้วย สองเงื่อนไข คือความรู้ กับ คุณธรรม สามหลักการทำงานคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และสี่ผลกระทบ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ/วัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม

สถานศึกษาพอเพียง หมายถึง สถานศึกษาที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดสถานศึกษาพอเพียงที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการและผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการวิจัยที่มุ่งพัฒนาหรือแก้ปัญหาขององค์กร โดยนักวิจัยและบุคลากรภายในองค์กรเองหรือบุคคลผู้มีส่วนร่วม เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอนของการวิจัย ประกอบด้วย การเตรียมการ (preparation) การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (acting) การสังเกตผล (observing) การสะท้อนผล (reflecting) การวางแผนใหม่ (re-planning) การปฏิบัติใหม่ (re-acting) การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting) และการสรุปผลการวิจัย (conclusion)

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ที่มีรูปแบบเน้นความเป็นศาสตร์ เชิงวิพากษ์ (critical science) 2 วงจร 10 ขั้นตอน (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2554 : 48) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อชี้แจงหลักการจรรยาบรรณ บทบาทของผู้วิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และอื่น ๆ ร่วมกันจัดทำคู่มือหรือแผนที่การทำงาน (road map)

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (planning) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 3 วัน กำหนดประเด็นปัญหา แบ่งทีมรับผิดชอบ และจัดทำแผนปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting) แต่ละทีมงาน โครงการนำแผนปฏิบัติการที่จัดทำขึ้นไปปฏิบัติให้บรรลุผล มีการบันทึกอนุทินส่วนตัวเป็นรายสัปดาห์ การเสวนาติดตามความก้าวหน้าและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (observing) จัดประชุม เชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้น และ การตีความ

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน การเรียนรู้ และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยสังเคราะห์แล้วเขียนเป็นสรุปผล และจัดทำเป็นเอกสาร

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (re- planning) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อถอดบทเรียนในขั้นตอน ที่ 1-5 ศึกษาทบทวนผลการดำเนินงาน กำหนด ประเด็นปัญหา แบ่งทีมย่อยรับผิดชอบ และจัดทำแผนปฏิบัติการ ใหม่

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติการใหม่ (re-acting) แต่ละทีมงานโครงการนำแผนปฏิบัติการใหม่ที่จัดทำขึ้น ไป ปฏิบัติให้บรรลุผล มีแนวการดำเนินงานเหมือนกับขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (re-observing) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้น และการตีความปรากฏการณ์ระบอบองค์ความรู้ใหม่หรือการเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น เหมือนกับขั้นตอนที่ 4

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting) เหมือนขั้นตอนที่ 5 คือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน การเรียนรู้ และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยสังเคราะห์แล้วเขียนเป็นสรุปผล และจัดทำเป็น เอกสาร

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) มีสองระยะ คือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อถอด บทเรียน (After Action Review: AAR) ศึกษาทบทวนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1-9 และระยะที่ 2 จัดประชุม เชิงวิชาการ “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้าน แวงใหญ่” 1 วัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มีกระบวนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอน มี การดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดรูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงจร 10 ขั้นตอน
2. ประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนชุมชนบ้านแว้งใหญ่

ปีการศึกษา 2562

3. การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแว้งใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงจร ซึ่ง มี 10 ขั้นตอน

4. การประเมินผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแว้งใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5. การประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแว้งใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่พัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบที่เน้น ความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical science) ที่มีลักษณะ เป็นการพรรณนาหรือบรรยายเชิงวิพากษ์ (critical description) และข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสังเกต (observation form) มี 1 ฉบับ
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group interview)

3. แบบบันทึกการประชุม

4. แบบสอบถามวิจัยฉบับที่ 1 สอบถามสภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ปีการศึกษา 2562 เป็นแบบประเมินเพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบ มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5. แบบสอบถามวิจัยฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินความสำเร็จการดำเนินงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

6. แบบสอบถามวิจัยฉบับที่ 3 เป็นแบบประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเริ่มจากการปฏิบัติภาคสนามในโรงเรียนและหมู่บ้าน ในปีงบประมาณ 2563 ในช่วงระหว่าง 16 พฤษภาคม 2563 ถึง 31 มีนาคม 2564 (แบ่งออกเป็นสองภาคเรียน) โดยแบ่งเวลาในการ ปฏิบัติงานตามตารางกำหนดวันและเดือน เพื่อให้เห็นสภาพข้อเท็จจริงทั้งในส่วนที่เห็นชัดเจน และแฝงเร้น จากขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้ง 10 ขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายดังกล่าวในหัวข้อที่ 4

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล สภาพการดำเนินงานในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ เป็นการเก็บข้อมูลก่อนการพัฒนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดย จัดประชุมชี้แจง คณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยตนเอง และขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม ระหว่างวันที่ 10 – 20 มีนาคม 2563

3. หลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และความพึงพอใจต่อผลสำเร็จการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมอบหมายให้กับหัวหน้างานวิชาการและหัวหน้างานบริหารทั่วไปเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 15 – 25 มีนาคม 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่เลือกใช้ในการวิจัย ที่ได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้ง 10 ขั้นตอน จะนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะ ๆ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ อมรา พงศาพิชญ์ (2526) ดังนี้

1.2 จัดทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ต่างๆ โดยพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็น หลักในการแบ่งปรากฏการณ์และหาความถี่ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 6 สถานการณ์ คือ

การกระทำ (acts) คือ การใช้ชีวิตประจำวัน การกระทำหรือพฤติกรรม ต่าง ๆ ของบุคลากรที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรม (activities) คือ การกระทำ หรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่อง

ความหมาย (meaning) คือ คำอธิบายของบุคคลเกี่ยวกับการกระทำหรือกิจกรรมเพื่อทราบโลกทัศน์ ความเชื่อ ทัศนคติของชุมชน

ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้อง จะได้ทราบ ความสัมพันธ์ ความขัดแย้ง ความเกี้ยวโยงของบุคลากร

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) คือ การปรับตัวบุคคล การให้ ความร่วมมือและยอม เป็นส่วนของโครงสร้างกิจกรรมการบริหาร พร้อมจะเป็นพวกเดียวกัน จะ ทราบความขัดแย้งและราบรื่นได้ชัดเจน

สภาพสังคม (setting) คือ ภาพรวมทุกแง่มุมที่สามารถบันทึกจาก ภาคสนามเกี่ยวกับกิจกรรมใน 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.3 จัดแบ่งข้อมูลจากบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยในส่วนที่เป็นข้อความพรรณนา เหตุการณ์ เกี่ยวกับกิจกรรมใน 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้เป็นสภาพปัจจุบันจากข้อความพรรณนาเหตุการณ์เกี่ยวกับ กิจกรรมใน 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำรายงานการวิเคราะห์ ข้อมูลของแต่ละ วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วิเคราะห์แล้ว ไปให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ ช่วยยืนยันตรวจสอบแก้ไขผลการวิเคราะห์ และคำแนะนำเพื่อปรับปรุงรายงานให้ถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น การตรวจสอบข้อมูลจะใช้บุคลากรหลายคนใน เหตุการณ์ของกิจกรรม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ผู้วิจัยก็ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ และ ค่าเฉลี่ย เพื่อให้เป็นข้อมูลเพื่อ เปรียบเทียบกับเป้าหมาย หรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยหาค่าเฉลี่ยและ ค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและรายด้านแล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 :99)

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้านความพึงพอใจ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 :99)

2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. หรือ σ) บอกลึกซึ้งความคิดเห็น ความพึงพอใจที่ สอดคล้องกันหรือ แตกต่างกัน ถ้า S.D. หรือ σ มีค่าสูง แสดงว่ารายการสอบถามนั้นผู้ตอบมีความ คิดเห็น มีความพึงพอใจ แตกต่าง กัน แต่ถ้า S.D. หรือ σ มีค่าต่ำ แสดงว่ารายการสอบถามนั้นผู้ตอบมี ความคิดเห็นมีความพึงพอใจ คล้อยตามกัน ถ้า S.D. หรือ σ มีค่า 0 แสดงว่ารายการสอบถามนั้น ผู้ตอบมีความคิดเห็น ความพึงพอใจเหมือนกันทุกคน

2.4 ข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินผลการพัฒนาจากแบบสอบถาม ปลายเปิด ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่แล้ววิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2.5 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1-6 มาเทียบกับเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการประเมิน

สรุปผลการวิจัย

3.1 รูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงจร 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) กิจกรรมดำเนินงาน คือ การสร้างมิตรภาพและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกัน สร้างแผนที่การทำงาน (Road map) ในการ วิจัย ประเมินและสรุปผล

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (planning) กิจกรรมดำเนินงาน คือ วิเคราะห์สภาพที่เป็นมา ปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง กำหนดปัญหา และทำความเข้าใจปัญหา ประเมินประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น จัดทำแผนปฏิบัติการ/โครงการ/กิจกรรม ประเมินกิจกรรมและสรุปผล

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting) กิจกรรมดำเนินงาน คือ กำหนดแนวทางปฏิบัติกิจกรรมตาม แผนงานโครงการ ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานโครงการ ประเมินและสรุปผล

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (observing) กิจกรรมดำเนินงาน คือ การนำเสนอรูปแบบวิธีการ การ นำเสนอรายงาน การประเมินและสรุปผล

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) กิจกรรมดำเนินงาน คือ การสะท้อนความรู้ การนำเสนอรายงาน และการประเมินและสรุปผล

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (re-planning) กิจกรรมดำเนินงาน คือ การนำเสนอรายงานสังเคราะห์และวิพากษ์ ประเมินปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนา แผนปฏิบัติการใหม่ ประเมินและสรุปผลที่จะปฏิบัติในวงรอบที่ 2

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (re-acting) กิจกรรมดำเนินงาน คือ กำหนดแนวทางการปฏิบัติ ปฏิบัติกิจกรรม ประเมินและสรุปผลจากการปฏิบัติในวงรอบที่ 2

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (re-observing) กิจกรรมดำเนินงาน คือ การสังเคราะห์ความรู้ การนำเสนอรายงาน การประเมินและสรุปผลจากการสังเกต ในวงรอบที่ 2

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (re-reflecting) กิจกรรมดำเนินงาน คือ สังเคราะห์ความรู้ การนำเสนอรายงาน ประเมินและสรุปผลจากการดำเนินการในวงรอบที่ 2

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) กิจกรรมดำเนินงาน คือ เขียนสรุปผลการวิจัย

3.2 การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนชุมชนบ้านแว้งใหญ่ เป็นการประเมินสภาพผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง ในการดำเนินการปีการศึกษา 2562 เพื่อให้ทราบถึงผลดำเนินงาน ตามตัวชี้วัดสถานศึกษาพอเพียง ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ จากการประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนชุมชนบ้านแว้งใหญ่ ในภาพรวมการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านเรียงลำดับสูงสุด 2 อันดับคือ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ส่วนลำดับสุดท้ายคือ ด้านการบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า ด้านการบริหารจัดการ ในประเด็น สถานศึกษาประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการอยู่อย่างพอเพียงในสถานศึกษา / ชุมชน อยู่ในลำดับต่ำสุด ด้านหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็น สถานศึกษามีการศึกษา/วิเคราะห์/วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในลำดับต่ำสุด ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประเด็น สถานศึกษาจัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ ที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในลำดับต่ำสุด ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ประเด็น สถานศึกษาขยายผลและเผยแพร่ ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในลำดับต่ำสุด และด้าน ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ประเด็น ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม อยู่ในลำดับต่ำสุด

3.3 การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแว้งใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงจร 10 ขั้นตอน โดยการดำเนินงานพัฒนา 3 โครงการ ประกอบด้วย โครงการสถานศึกษาพอเพียง โครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และโครงการสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง และแบ่งผู้ร่วมวิจัยออกเป็น 3 ทีม โดยแต่ละทีมมีการดำเนินงานดังนี้

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในประเด็นสภาพที่คาดหวังของโรงเรียนชุมชนบ้านแว้งใหญ่ คือมีความมุ่งหวังที่จะผ่านการประเมิน เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ทีมผู้วิจัย จึงได้จัดทำโครงการ จำนวน 3 โครงการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาใน 3 ด้านตามกรอบการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร มี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา พัฒนาโดยโครงการสถานศึกษาพอเพียง 2) ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ มี 2 องค์ประกอบ คือ อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ และหรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งพัฒนาโดยโครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และ 3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก มี 2 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาศึกษาอื่นในการขยายผลการขับเคลื่อน และความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัดและ/หรือหน่วยงานภายนอก(ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน) พัฒนาโดยโครงการสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง โดยมีการดำเนินงานดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการสถานศึกษาพอเพียง มีกิจกรรมในการดำเนินการ 9 กิจกรรม ประกอบด้วย จัดประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรม PLC การจัดการกิจกรรมนักเรียน การนำเสนอผลงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาของนักเรียนแกนนำ อบรมให้ความรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่คณะกรรมการสถานศึกษา และสร้างการรับรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการสถานศึกษา การดำเนินงานตามโครงการนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังผลการประเมินไว้ ที่ระดับ 4.00 หรือ “มาก” ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย “4.80” อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง

โครงการที่ 2 โครงการพัฒนาอาคารสถานที่ มีกิจกรรมในการดำเนินการ 6 กิจกรรม ประกอบด้วย แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จัดทำแผนงาน /โครงการ ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ ปรับปรุงห้องปฏิบัติการ จัดทำฐานการเรียนรู้ 9 ฐาน และจัดทำคู่มือฐานการเรียนรู้ กำหนดการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ประจำฐาน การดำเนินงานตามโครงการนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังผลการประเมินไว้ ที่ ระดับ 4.00 หรือ “มาก” ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย “4.70” อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง

โครงการที่ 3 โครงการสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง มีกิจกรรมในการดำเนินการ 6 กิจกรรม ประกอบด้วย แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จัดทำแผนงาน /โครงการ ประสานหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อลงนามความร่วมมือ (MOU) ลงนามความร่วมมือ ทำหนังสือแจ้งขอความร่วมมือทำกิจกรรม และจัดทำกิจกรรมขยายผลการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังผลการประเมินไว้ ที่ ระดับ 4.00 หรือ “มาก” ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย “4.60” อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง

3.4 การประเมินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการประเมินผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือประเมินเป็นแบบสอบถามที่สอดคล้องกับ 3 ด้าน 8 องค์ประกอบ 32 ตัวชี้วัดของการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา มาเป็นประเด็นข้อคำถาม ซึ่งประเมินหลังจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ดำเนินการจนจบทุกวงจร ซึ่งมีผลการประเมิน ดังนี้ ผลการประเมินสภาพผลสำเร็จของการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม พบว่า ระดับความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับสูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับสุดท้ายได้แก่ ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก

3.5 การประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีผลการประเมินมีดังนี้ ผลการประเมินประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสภาพผลสำเร็จของการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระดับความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับสูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ บทบาทของนักเรียนแกนนำมีส่วนร่วมในการขยายผลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ภายนอกสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขยายผลสู่ภายนอกสถานศึกษาและชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับต่ำสุดได้แก่ บทบาทของสถานศึกษาในการเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแหล่งศึกษาดูงานและเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบ 2 วงจร 10 ขั้นตอน ซึ่งผลการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าว พบว่ามีความสำเร็จบังเกิดผลตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้เนื่องจากในการพัฒนารูปแบบผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดมาจากการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดและผลการวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิในระดับสากลทั้งในส่วนของกรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและในส่วนของเทคนิคการพัฒนา ดังนั้น ควรนำรูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงจร 10 ขั้นตอน มาใช้ในการพัฒนากิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดพลังของการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งใหญ่ ในภาพรวมการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านเรียงลำดับสูงสุด 2 อันดับคือ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ลำดับต่ำสุดได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ในประเด็นสถานศึกษาประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการอยู่อย่างพอเพียงในสถานศึกษา / ชุมชน ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนในการในการส่งเสริมการเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอยู่อย่างพอเพียงให้กับนักเรียน

2) ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

2.1 โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งใหญ่ ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมนักเรียน ทั้งในระดับช่วงชั้น หรือจัดทำเป็นรายสาระวิชา ในการสร้างพลังการมีส่วนร่วมในการผลักดันกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะทางด้านกรวิจัยแก่ครูผู้สอนและยังเป็นการส่งเสริมให้ครูพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพโดยใช้กระบวนการวิจัย

2.2 โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งใหญ่ ควรส่งเสริมการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผ่านทางสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อสร้างบรรยากาศของการทำงานร่วมกันของครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ โดยลดข้อจำกัดทางด้านอื่นที่ไม่พึงประสงค์

บรรณานุกรม

- กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2546). **กรอบ แนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงการเรียนการสอนกระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วงที่ 3**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580**. 2561.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564**. 2560.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2554). **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การศึกษาไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พิมพ์พิสูทธิ์.